

Vejledning til cirkulære om kunstnerisk udsmykning af statsligt byggeri m.v.

Indholdsfortegnelse

1. Indledende om vejledningen
  - Lovgrundlag
  - Baggrund og formål med vejledningen
2. Anvendelsesområde
  - Hvornår skal der afsættes midler til kunstnerisk udsmykning?
3. Beregning af kunstmidler
4. Anvendelse af kunstmidlerne
5. Typer af kunstnerisk udsmykning
6. Statens Kunstfonds rådgivning
  - Om Statens Kunstfond
  - Hvornår skal Statens Kunstfond involveres i et kunstprojekt?
  - Henvendelse til Statens Kunstfond
7. Nedsættelse af kunstudvalg og den videre beslutningsproces
  - Kunstudvalget
  - Kunststrategi
  - Valg af kunstner
  - Invitation af Kunstner
  - Valg af skitseforslag
8. Udførelsesfasen
9. Rettigheder og pligter
10. Kunstværkets vedligeholdelse, mangler, beskadigelse mm
  - Kunstværkets vedligeholdelse og levetid mm
  - Mangler ved kunstværket
  - Hændeligt undergang
  - Tyveri og hærværk
  - Forsikring

1. Indledende om vejledningen

Lovgrundlag

Ifølge cirkulære nr. 9067 af 17. februar 2004 om kunstnerisk udsmykning af statsligt byggeri m.v. (Kunstcirkulæret) skal der i forbindelse med større statsligt byggeri afsættes 1,5 % af håndværkerudgifterne til kunstnerisk udsmykning. Kunstcirkulæret afløste det tidligere cirkulære nr. 199 af 23. december 1983. Der blev til det tidligere cirkulære udarbejdet en vejledning nr. 87 af 19. maj 1994 vedrørende kunstnerisk udsmykning i statsbyggeriet. Der blev ikke i forbindelse med udstedelsen af det nuværende kunstcirkulære udarbejdet en fornyet eller yderligere vejledning.

Kunstcirkulæret er udstedt i medfør af lov nr. 1712 af 16. december 2010 om offentlig byggevirksomhed. Bygningsstyrelsen under Klima-, Energi- og Bygningsministeriet er ressortmyndighed på området og forvalter dermed Kunstcirkulæret. Statens Kunstfond er indskrevet i Kunstcirkulæret som statens rådgiver i forhold til kunstnerisk udsmykning. Bekendtgørelse nr. 592 af 14. maj 2013 om kunst i det offentlige rum, der er udstedt i medfør af lov nr. 457 af 8. maj 2013 om billedkunst og kunstnerisk formgivning, beskriver Statens Kunstfonds virke indenfor kunst i det offentlige rum og præciserer Statens Kunstfonds rådgivende rolle i forhold til Kunstcirkulæret. Kulturstyrelsen er sekretariat for Statens Kunstfond og forvalter dermed denne lovgivning om billedkunst og kunstnerisk udformning.

Denne vejledning er udarbejdet i et samarbejde mellem Bygningsstyrelsen og Kulturstyrelsen.

Baggrund og formål med vejledningen

Kunstcirkulæret er meget overordnet i sin beskrivelse og efterlader dermed flere tolkningsmuligheder. Cirkulæret har vist sig at give anledning til nogen usikkerhed i forhold til forståelsen og den konkrete anvendelse heraf. Denne vejledning beskriver, hvordan kunstnerisk udsmykning i forbindelse med byggesager bør håndteres i henhold til Kunstcirkulæret.

Vejledningen vedrører den praktiske anvendelse af Kunstcirkulæret for især statslige bygherrer, disses rådgivere, udførende kunstnere, som får tildelt opgaver i henhold til Kunstcirkulæret samt for lejere i bygninger, som bliver involveret i byggesager omfattet af Kunstcirkulæret. Formålet med vejledningen er, at der sker en klar kommunikation af Kunstcirkulærets indhold, og at målgruppen omfattet af Kunstcirkulæret samt øvrige bygherrer, der frivilligt ønsker at følge retningslinjerne, kan søge rådgivning og inspiration heri.

I vejledningen gennemgås først anvendelsesområdet for Kunstcirkulæret, beregning og anvendelse af midlerne til kunstnerisk udsmykning, de forskellige typer af kunstnerisk udsmykning, inddragelse af Statens Kunstfond samt forslag til nedsættelse af et kunstudvalg, og den videre proces for igangsættelsen og udførelsen af den kunstneriske udsmykning.

Generelt søger vejledningen at sikre følgende værdier i forbindelse med kunstsager udløst af cirkulæret:

- Høj kunstnerisk kvalitet.
- Økonomisk forsvarlig anvendelse af de afsatte midler.
- Ensartet praksis.
- Effektive arbejdsprocesser med klar ansvarsfordeling.
- Kvalitetssikring af det administrative grundlag.
- Fokus på drift og vedligehold og aftaler om værkets levetid.
- Dokumentation og formidling overfor omverdenen.

2. Anvendelsesområde

Hvornår skal der afsættes midler til kunstnerisk udsmykning?

Kunstcirkulæret finder anvendelse ved statsligt byggeri, hvilket vil sige, at der skal afsættes midler til kunstnerisk udsmykning, når byggeriet:

- 1) er statsligt eller
- 2) opføres til brug for institutioner, der modtager driftstilskud fra staten, når tilskuddet udgør mindst 50 % af institutionens drift. Der henvises til Finansministeriets budgetvejledning for en definition af henholdsvis institutioner og driftstilskud.

Ved projekter med flere finansieringskilder, f.eks. donationer, bør der være særlig opmærksomhed på, hvem der i givet fald bliver ejer af den kunstneriske udsmykning.

Ved byggeri i private lejemål stilles der ikke krav om kunstnerisk udsmykning, medmindre staten er bygherren og finansierer projektet.

Ved OPP-projekter skal der stilles krav til OPP-leverandøren om at levere kunstnerisk udsmykning i bygningen, jf. bekendtgørelse nr. 1469 af 12. september 2006 om byggerier udført i offentlig-private partnerskaber (OPP).

3. Beregning af kunstmidler

Der skal afsættes midler til kunstnerisk udsmykning ved nybyggeri, tilbygning, og ombygningsprojekter, hvor håndværkerudgifterne overstiger 1 mio. kr., ekskl. moms. Der skal ikke afsættes midler til kunstnerisk udsmykning ved mindre byggesager med håndværkerudgifter under 1 mio. kr., ekskl. moms, samt ved vedligehold, istandsættelse, eller ved særlige tekniske installationer, som går ud over ejendommens almindelige forsyning med el, vand, varme, ventilation, kabling mv.

For institutioner, som har en særlig bevilling til kunst, fastsætter institutionen selv, hvor meget der afsættes til kunst i det enkelte byggeri under hensyntagen til de bevillingsmæssige forudsætninger, jf. § 1, stk. 2.

Hvis et byggeri, der er omfattet af Kunstcirkulæret, udbydes tidligere end et godkendt projektforslag, for eksempel udbud i totalentreprise på grundlag af et byggeprogram, angiver Kunstcirkulæret, at der skal afsættes et beløb til kunstnerisk udsmykning efter samme principper som ellers. Det medfører, at der skal afsættes et beløb ud fra budgettet i det godkendte byggeprogram, jf. Kunstcirkulærets § 4.

Ved byggesager, som efter Kunstcirkulæret udløser midler til kunstnerisk udsmykning, skal der afsættes et beløb svarende til 1,5 % af håndværkerudgifterne til kunstnerisk udsmykning i bygningen. Beløbet baseres på håndværkerudgifterne ekskl. moms opgjort i det styrende budget senest på det tidspunkt, hvor projektforslaget er godkendt. Der ses her bort fra eventuelle udgifter til særlige tekniske installationer, f.eks. skudsikret glas på politistationer. Det kan i nogle tilfælde være svært at definere, hvad der er særlige tekniske installationer, og der må i hver byggesag foretages en skønsmæssig vurdering heraf.

Kunstcirkulæret definerer håndværkerudgifter ved at henvise til specifikke kontonumre i en kontoplan for statsligt byggeri, der imidlertid ikke længere er tidssvarende. Disse kontonumre omfattede blandt andet bygningsbasis, primære bygningsdele, bygningskomplettering, VVS-anlæg samt el- og mekaniske anlæg.

4. Anvendelse af kunstmidlerne

Bygherren kan anvende et større eller mindre beløb til kunstnerisk udsmykning på det enkelte byggeri, så længe der afsættes 1,5 pct. af håndværkerudgifterne ekskl. moms til kunstnerisk udsmykning for alt byggeri omfattet af Kunstcirkulærets anvendelsesområde for den pågældende bygherre.

Hvis en byggesag omhandler en bygning med begrænset adgang for offentligheden og/eller et meget begrænset antal brugere, kan det afsatte beløb til kunstnerisk udsmykning overføres til anvendelse i andre bygninger. Midlerne til kunstnerisk udsmykning kan dermed komme andre projekter med større offentlig adgang til gavn. Selvom det vælges at anvende midlerne til kunstnerisk udsmykning af andre bygninger, skal midlerne stadig afsættes på den enkelte byggesag. Det vil sige, at de afsatte midler til kunstnerisk udsmykning for den pågældende byggesag kan overføres til f.eks. en særlig konto og løbende blive anvendt til kunstnerisk udsmykning af bygherrens samlede byggeri og bygninger, f.eks. til kunstnerisk udsmykning af ældre og/eller allerede eksisterende bygninger.

5. Typer af kunstnerisk udsmykning

Formålet med Kunstcirkulæret er, at de statslige bygherrer medvirker til at fremme kunstnerisk udsmykning i offentligt tilgængelige bygninger. Det er intentionen, at kunsten skal tilføre en kvalitativ dimension til bygningens arkitektur og til brugernes oplevelse af den.

Kunstnerisk udsmykning kan bestå af kunstværker til anbringelse i, på eller uden for bygningen eller kan være en integreret del af bygningens arkitektur. Uanset hvilken type af kunst, der vælges, regnes kun-

sten som en del af bygningen. Typen af kunst bør vælges under hensyntagen til bygningens arkitektur, funktion og bygningens brugere. Kunstværket skal være unika og være af høj kunstnerisk kvalitet samt være udformet til stedet og den sammenhæng, som det skal præsenteres i. Udsmykningens art kan være alt fra maleri, fotografi, grafik, videoer, skulpturer, installationer, lyskunst m.m.

Kunstværker, der anbringes i, på eller uden for bygningen, kan omfatte en stor variation indenfor typer af kunstnerisk udsmykning. Det kan f.eks. være enkeltstående skulpturer, frit hængende mobiler, relieffer bestående af lysmoduler eller todimensionelle værker som fotografi, grafik, eller maleri ophængt enkeltvis eller i serier. Kunstværkerne bestilles hos kunstneren, som i udgangspunktet udfører dem til det konkrete sted eller leverer værkerne til stedet.

Hvis processen omkring den kunstneriske udsmykning igangsættes tidligt, vil det være muligt at skabe et værk, som er integreret i bygningen. I sådanne projekter vil kunsten kunne blive en del af bygningselementerne, som f.eks. gulv, vægbeklædning, funktionelle elementer, glasflader, facadeelementer etc. Kunstbudgettet kan således anvendes til at bearbejde bygningselementer i byggeriet.

Et eksempel kan være et gulvareal, der vælges som genstand for kunstnerisk udsmykning. Som udgangspunkt er gulvet måske projekteret i beton, men med tilførsel af midler til kunstnerisk udsmykning til byggesagen kan en kunstner foreslå en ændring af gulvet til f.eks. et kunstnerisk bearbejdet terrazzo. Et andet eksempel kan være grafik eller fotografi på glasvægge, hvor glasvæggene f.eks. bearbejdes med silketryk, inden de monteres på stedet. En sådan løsning fungerer både som visuel afskærmning, men kan samtidig være en identitetsskabende faktor for brugerne i det specifikke byggeri.

Uanset hvilken type af kunstnerisk udsmykning der vælges, bør bygherren være særligt opmærksom på eventuelle myndighedskrav, som kunstværket skal leve op til, og de eventuelle udgifter der vil være til drift og vedligehold af kunstværket.

6. Statens Kunstfonds rådgivning

Om Statens Kunstfond

Statens Kunstfond varetager den kunstfaglige rådgivning knyttet til Kunstcirkulæret. Statens Kunstfond kan udover rådgivning søges om yderligere finansiering til udførelse af kunstopgaverne.

Statens Kunstfond er et såkaldt armslængdeorgan, der alene består af kunstfaglige medlemmer, der træffer beslutninger uafhængigt af politiske hensyn. Statens Kunstfonds udvalgsmedlemmer er udpeget af et repræsentantskab og Kulturministeren, og udskiftes hvert fjerde år. Udover rådgivningen i forhold til kunstnerisk udsmykning i offentligt byggeri, uddeler Statens Kunstfond kunststøtte, og udvalgsmedlemmerne har derfor et bredt kendskab til kunstneres aktuelle praksis. Kulturstyrelsen er sekretariat for Statens Kunstfond.

Statens Kunstfond kan vælge at udpege kunstkonsulenter, der i praksis varetager bygherrerådgivningen om processen for den kunstneriske udsmykning.

Hvornår skal Statens Kunstfond involveres i et kunstprojekt?

Hvis det afsatte beløb til kunstnerisk udsmykning ikke overstiger 250.000 kr. kan udsmykningen besluttes direkte af bygherren uden forelæggelse for Statens Kunstfond. Statens Kunstfond kan dog ansøges om rådgivning og yderligere finansiering til den kunstneriske udsmykning også i disse tilfælde.

Hvis det afsatte beløb til kunstnerisk udsmykning overstiger 250.000 kr. (svarende til håndværkerudgifter ekskl. moms på ca. 16,7 mio. kr.), skal bygherre drøfte byggeriets egnethed for kunstnerisk udsmykning med Statens Kunstfond eller en kunstkonsulent udpeget af Statens Kunstfond. Hvis byggeriet vurderes at være egnet, skal den videre proces om af valg af kunstnerisk udsmykning aftales med Statens Kunstfond eller en kunstkonsulent udpeget af Statens Kunstfond.

Henvendelse til Statens Kunstfond

Statens Kunstfond anbefaler, at bygherren henvender sig så tidligt som muligt i byggeprocessen for at få det bedst mulige udgangspunkt til at skabe en sammenhæng mellem arkitektur og kunstnerisk udsmykning. Alle henvendelser rettes til Kulturstyrelsen, der fungerer som sekretariat for Statens Kunstfond.

7. Nedsættelse af kunstudvalg og den videre beslutningsproces

Bygherren kan vælge at nedsætte et kunstudvalg, der følger og træffer beslutninger i forhold til den kunstneriske udsmykning. Hvis bygningen anvendes eller skal anvendes af andre end bygherren, bør disse brugere også involveres i beslutningsprocessen vedrørende den kunstneriske udsmykning.

Kunstudvalget

Kunstudvalget kan bestå af bygherren, arkitekter, kunstfaglige og øvrige rådgivere på byggesagen, samt bygningens bruger, hvis en anden end bygherren selv.

Kunstudvalget har til opgave gennem dialog med Statens Kunstfond eller en kunstkonsulent udpeget af Statens Kunstfond at beslutte grundlaget for, den kunstneriske udsmykning i byggeriet. Dette grundlag indebærer en beskrivelse af hvilke muligheder, der for kunstens samspil med arkitekturen, der i det følgende benævnes en kunststrategi. Kunstudvalget skal således godkende en kunststrategi, valget af kunstner og et skitseforslag.

Såfremt der opstår uenighed i kunstudvalget om udsmykningens art eller valg af kunstner, er det den øverste ledelse hos bygherren, som træffer den endelige afgørelse.

I en almindelig byggesag med et til to kunstprojekter vil der normalt blive afholdt to til fire møder angående den kunstneriske udsmykning. Er der tale om et større byggeri, vil det antageligvis være nødvendigt at afholde flere møder i forbindelse med udarbejdelse af kunststrategi og udvælgelse af kunstnere, men overordnet bør processen være den samme, jf. nedenfor. Hvis kunstudsmykningen endnu ikke er helt defineret i denne fase, bør det noteres i projektet, at entreprenøren skal være indstillet på, at der kan etableres bygningsintegreret kunstnerisk udsmykning.

Kunststrategi

Strategien for hvordan kunsten kan indgå i samspil med arkitekturen, antal af kunstnere, typer af kunst og kunstneriske praksisser, størrelse, placeringer, forventninger til kunstværkernes drift og vedligeholdelse samt kunstværkernes levetid m.v. fastlægges af kunstudvalget.

Midlerne til kunstnerisk udsmykning kan fordeles på en eller flere opgaver, placeringer og kunstnere, og disse midler skal som udgangspunkt dække alle omkostninger som den kunstneriske udsmykning måtte afføde. Det anbefales, at bygherren tilbageholder et beløb til dækning af mødeudgifter, kunstkonsulent, rådgivning af kunstner i skitsefase og uforudseelige udgifter. Det resterende beløb skal dække både skitsefasen og udførelsesfasen af den kunstneriske udsmykning. Der bør desuden ske drøftelser om og fastlæggelse af ansvarsfordeling, økonomi (herunder afklaring om grænsefladen mellem byggesagen og kunstprojektets økonomi), drifts- og vedligeholdelsesforpligtelser m.m., jf. afsnit 9. Så det på denne måde sikres, at den valgte strategi er realistisk indenfor budgetrammen og i forhold til drift og vedligeholdelse.

Valg af kunstner

Valget af kunstner eller kunstnere sker på baggrund af en kunstfaglig indstilling af en eller flere egnede kunstnere fra Statens Kunstfond eller fra kunstkonsulenten udpeget af Statens Kunstfond.

Kunstudvalget kan vælge enten at udpege en enkelt kunstner til at komme med et skitseforslag eller udskrive en konkurrence. Hvilken fremgangsmåde, der benyttes, afhænger af den valgte kunststrategi.

Hvis kunstudvalget vælger at udskrive en lukket konkurrence fastlægges opgaven og et antal kunstnere indbydes til at lave et skitseforslag, og alle honoreres for deres skitseforslag. Kunstudvalget kan også vælge at udskrive en åben konkurrence. Opgavens omfang og konkurrencevilkår beskrives i konkurrencematerialet. Kunstudvalget bedømmer skitseforslagene med henblik på valg af den/de kunstnere, der skal udføre kunstudsmykningen.

Invitation af Kunstner

Det anbefales, at kunstneren informeres grundigt om kunststrategien og byggeprojektet. Dette skal sikre, at kunstneren får en forståelse af opgavens omfang, det vil sige bygningens arkitektoniske idé og funktion, de kommende brugere, ønsker til den kunstneriske udsmykning, implementering i byggeproces, samt tidsplan, økonomi og det indbyrdes kontraktforhold mellem bygherre og kunstner.

En stor del af kunstnerens arbejde må forventes at ligge i skitsefasen, og kunstneren bør have god tid til at udarbejde sin skitse, det vil sige minimum tre måneder. Skitseforslaget skal kunne danne et passende grundlag for beslutning om udførelsen af kunstværket. Kravene til skitseforslaget skal indeholde følgende:

- Visualiseringer i flere skala der både formidler den kunstneriske idé, kunstværkets relation til arkitekturen og detaljer om f.eks. tekniske installationer, montering etc.
- Produktions- og tidsplan der forholder sig til byggeprojektet.
- Budget baseret på indhentede tilbud (hvis dette er muligt, ellers kan det være på baggrund af et estimeret budget) .
- Estimat for drift og vedligeholdelse af kunstværket.

Det kan ikke, uanset kunstnerens professionelle niveau, forventes, at kunstneren har de nødvendige forudsætninger for at kunne indarbejde kunstværket i byggeprocessen uden rådgivning i forhold til tidsplaner, budget, eventuelt projektering, Bygningsreglementet, myndigheder, drift m.m.

Bygherren bør prioritere at imødekomme denne problemstilling ved at opstille sin forventning til samarbejdet mellem kunstner og arkitekter, samt ved at dække omkostningerne til rådgivning af kunstner i skitsefasen. Det bør derfor også overvejes at lade bygherrens forventning til et sådant samarbejde indgå som en del af rådgiverens ydelsesbeskrivelse. Honoraret til rådgiveren for samarbejdet med kunstneren kan indgå som en del af budgettet til kunstnerisk udsmykning.

Valg af skitseforslag

Kunstudvalget kan enten vælge skitseforslaget uden bemærkninger, godkende med forslag til ændringer eller afslå forslaget. Afleverer kunstneren et skitseforslag, der opfylder de tidligere nævnte krav, bør vedkommende honoreres med det aftalte skitsehonorar, som fastlægges af bygherren eventuelt efter samråd med Statens Kunstfond eller kunstkonsulenten udpeget af Statens Kunstfond. Skitsehonoraret kan udgøre cirka 10 procent af de samlede midler til kunstnerisk udsmykning ved mindre kunststopgaver eller kan være afstemt i forhold til det forventede tidsforbrug på skitseforslaget.

Brugerne af bygningen, hvis forskellige fra bygherren, bør godkende drifts- og vedligeholdelsesplanen, såfremt de vil få ansvaret herfor. Godkendes skitseforslaget indgås kontrakt med kunstneren på hele opgaven, hvor skitsehonoraret er en del af det samlede kontraktbeløb.

8. Udførelsesfasen

Kontrakten med kunstneren bør indgås på baggrund af skitseforslaget, og det bør stilles som betingelse, at kunstneren fremstiller og afleverer et kunstværk som så vidt muligt er identisk med det i skitseforslaget angivne. Bygherren skal kontrahere direkte med kunstneren og ikke gennem en tredjepart som eksempelvis et galleri.

Der bør i hele udførelsesfasen være et tæt samarbejde mellem kunstneren og arkitektrådgiveren, således at der sker en konstant indpasning af kunstprojektet i forhold til tidsplanen for byggesagen. Opstår der forsinkelser eller ændringer i byggesagen, skal kunstneren hurtigst muligt gøres opmærksom herpå.

Kunstneren afleverer kunstværket sammen med en værkbeskrivelse, drifts- og vedligeholdelsesplan, fotodokumentation og ved digitale værker eventuelt også backup materiale. Bygherren bør ved afleveringen eller umiddelbart herefter besigtige og godkende værket sammen med kunstneren, og eventuelt en repræsentant for bygningens brugere, hvis forskellige fra bygherren. Denne proces bør dokumenteres. Den sidste ratebetaling, det vil sige slutbetalingen til kunstneren vil sædvanligvis blive udbetalt umiddelbart efter indvielsen af værket og bygherrens endelige godkendelse heraf.

9. Rettigheder og pligter

Bygherren bestiller et unikt kunstværk ved kunstneren og får som udgangspunkt ejer rettigheder til værket jf. afsnit 2. Værket kan være en del af et kunstnerisk forløb, serielle værker m.m., og selve værket skal være et unika og som udgangspunkt være udformet til stedet og til den sammenhæng, det skal præsenteres i, og må for så vidt ikke reproduceres. Kunstneren kan således ikke uden bygherrens skriftlige godkendelse udføre samme kunstværk andetsteds. Kunstneren kan bruge afbildninger af værket i sit øvrige virke. Ophavsretten til værket tilkommer kunstneren.

Det anbefales, at det aftales i kontrakten med kunstneren, at bygherren og eventuelle brugere af bygningen frit kan anvende kunstnerens beskrivelse af værket samt de professionelle digitale fotos heraf, til formidlingen af den kunstneriske udsmykning i publikationer, på hjemmeside, ved udstillinger m.v. Ved gengivelse skal der i henhold til Lov om Ophavsret § 3 ske oplysning om navnene på kunstneren og fotografen. Ligeledes i henhold til Lov om Ophavsret § 3 bør bygherren desuden som udgangspunkt sikre, at et navneskilt med kunstnerens navn til stadighed er anbragt i forbindelse med kunstværket. Pligten for kreditering efter ophavsretsloven kan fraviges, hvis dette er i overensstemmelse med god skik. Det vil sige, hvis det er urimeligt, vanskeligt eller umuligt at opfylde kravet.

Skitseforslaget til kunstopgaven er som udgangspunkt kunstnerens ejendom, medmindre andet aftales. Det kan aftales, at bygherren har ret til i relevant omfang frit at anvende kopier heraf til samme formål, som gælder for kunstnerens beskrivelse af værket og de professionelle digitale fotos heraf.

Værket må ikke ændres eller gøres tilgængeligt for offentligheden på en måde der kan virke krænkende for kunstneren, jf. Lov om Ophavsret § 3, stk.2. Såfremt udsmykningen beskadiges, er bygherren forpligtet til at rette henvendelse til kunstneren, der har ret til at følge istandsættelsen af kunstværket.

10. Kunstværkets vedligeholdelse, mangler, beskadigelse mm.

Kunstneren bærer ansvaret for den kunstneriske udsmykning frem til afleveringstidspunktet, og nedestående problemstillinger tager udgangspunkt i den situation, hvor kunstværket er behørigt afleveret af kunstneren og godkendt endeligt af bygherren, således at ansvaret for den kunstneriske udsmykning er overgået til bygherren.

Bygherren påtager sig vedligeholdelsesforpligtigelsen, hvilket indebærer, at udover det der aftales i drifts-og-vedligeholdelsesplanen, må værket ikke ændres eller gøres tilgængeligt for offentligheden på en måde, der kan virke krænkende for kunstneren, jf. Lov om Ophavsret § 3, stk.2.

Forholdene omkring vedligeholdelse, levetid, mangler og hændeligt undergang mm bør være beskrevet i kontrakten mellem bygherre og kunstneren. Nedenfor er emner der bør overvejes at blive beskrevet i forbindelse med udfærdigelsen af kontrakten.

Ved tvivlsspørgsmål angående et værks mangler, genoprettelse ved skade, genopførelse ved destruktion eller tyveri anbefales det bygherre at rette henvendelse til Kulturstyrelsen, der via de kunstfaglige organer, kan foretage en kunstfaglig vurdering af sagen.

Kunstværkets vedligeholdelse og levetid mm

Der bør i kontrakten med kunstneren være vedlagt en drift-og vedligeholdelsesplan. Vedligeholdelsesperioden skal angives med et antal måneder eller år, og denne periode er synonym med den levetid den kunstnerisk udsmykning har i den pågældende bygning. Dvs. bygherren er forpligtet til i denne periode at opretholde kunstværket jf. drift-og-vedligeholdelsesplanen.

Udsmykningens levetid kan defineres i samråd med kunstneren og eventuelt også med rådgiverne. Levetiden noteres i kontrakten sammen med håndtering efter levetidens udløb. Denne levetid kan af flere grunde efterfølgende vise sig ikke at blive opfyldt.

I helt særlige tilfælde kan det være nødvendigt at fjerne et kunstværk, f.eks. et værk der ikke længere kan vedligeholdes fordi det ikke er foreneligt med bygningens anvendelse, og som derfor ikke længere fremstår, som kunstneren oprindeligt havde planlagt det. I disse tilfælde skal Kulturstyrelsen kontaktes for en vurdering af værkets tilstand, og kunstneren skal kontaktes før værket fjernes.

Mangler ved kunstværket

Hvis der er aftalt en bestemt levetid for kunstværket, og denne viser sig ikke at blive opfyldt på grund af den konkrete udførelse af udsmykningen eller valget af materialer hertil, må der foretages en bedømmelse af, om der foreligger en mangel ved kunstværket, som kunstneren er ansvarlig for. Dette vil som udgangspunkt være tilfældet, medmindre der er eksterne faktorer, som kan have forårsaget kunstværkets beskadigelse eller undergang.

Hændelig undergang

Det kan også ske, at kunstværket bliver ødelagt som følge af hændelig undergang, eksempel ved bygningsbrand. Der må i denne situation tages stilling til, om bygherren har en forpligtelse til at sørge for, at den kunstneriske udsmykning genopføres (hvis muligt).

Tyveri og hærværk

Det kan også tænkes, at den kunstneriske udsmykning bliver beskadiget eller ødelagt som følge af hærværk, eller at den helt forsvinder fra bygningen som følge af tyveri. Som oven for må der også i denne situation tages stilling til, om bygherren har en forpligtelse til at sørge for, at den kunstneriske udsmykning genopføres hvis muligt.

Forsikring

Kunstneren bærer som nævnt ansvaret for den kunstneriske udsmykning frem til afleveringstidspunktet. Kunstneren må således selv stå for at forsikre værket frem til dette tidspunkt. Det bør overvejes, om tegning af forsikring for værket skal være en betingelse indeholdt i kontrakten med kunstneren. Kunstnerens udgifter til forsikring skal være indeholdt i budgettet, jf. afsnit 7.

På afleveringstidspunktet overgår ansvaret for den kunstneriske udsmykning til bygherren. Som udgangspunkt er statslige bygherrer omfattet af Statens selvforsikringsordning, og det vil derfor normalt ikke være muligt for en statslig bygherre at tegne en selvstændig forsikring for kunstværket.

Bygningsstyrelsen, den 31. marts 2015

KRISTIAN LYK-JENSEN

/ Bo Kobber Petersen